

Region Norrbottens arbete inom minoritetspolitiken 2023-2025

Innehåll

Inledning	3
Syfte.....	3
Beslutsnivå	3
Lagar och styrande förutsättningar	3
Internationellt styrande konventioner	3
Svensk lagstiftning	3
Grundskydd	4
Särskilda rättigheter.....	4
Styrdokument i Region Norrbotten:	5
Förvaltningsområden i Norrbotten	5
Information om rättigheter samt enskildas rätt att använda nationella minoritetsspråk	5
Mål.....	6
Aktivitetslista.....	7
Främja språk och kultur	8
Mål.....	8
Aktivitetslista.....	9
Inflytande och samråd	9
Mål.....	9
Aktivitetslista.....	10
Statsbidraget	10
Mål.....	10
Aktivitetslista.....	11
Uppföljning	11

Inledning

Den enskilda individen tillhörande en nationell minoritetsgrupp ska känna sig väl bemött och respekterad vid kontakter med Region Norrbottens verksamheter. Den som vill nyttja sin rätt enligt lagstiftningen att använda sitt nationella minoritetsspråk i kontakt med regionen ska ha möjlighet till detta.

Region Norrbotten ansvarar för att inom sina verksamhetsområden vidta lämpliga åtgärder så att lagens intentioner uppfylls. Inom ramen för detta ska jämställdhet samt barns rättigheter särskilt främjas. Handlingsplanen fokuserar på de skyldigheter som Region Norrbotten har som förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska och vilka åtgärder som behöver vidtas åren 2023-2025.

Nationella målet med minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande, samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Syfte

Syftet med ”Region Norrbottens arbete inom minoritetspolitiken/urfolk samer 2023-2025” är att tillämpa minoritetslagstiftningen och på ett strukturellt sätt säkerställa genomförande och uppföljning av regionens åtaganden inom minoritetspolitiken.

Beslutsnivå

Handlingsplanen är framtagen i samråd med nationella minoriteter och antas i Regionstyrelsen. Ett ansvarigt majoritetsråd är sammankallande och tillika ordförande vid samråden. Ansvarigt majoritetsråd utses av Regionstyrelsen.

Lagar och styrande förutsättningar

Internationellt styrande konventioner

Följande internationella konventioner har Sverige förbundit sig till:

- Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter
- Den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

Svensk lagstiftning

Från och med 1 januari 2010 gäller lagstiftning om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) och förordning om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:1299).

Från den 1 januari 2019 trädde ny lagstiftning i kraft som ytterligare stärkte rättigheterna för nationella minoriteter. Bland annat stärktes rätten till det egna språket. Den stärka lagstiftningen innebär också att samtliga kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Nationella minoriteter är judar, romer, urfolket samer, sverigefinnar och tornedalingar. I Språklagen (2009:600) finns bland annat bestämmelser om de nationella minoritetsspråken, vilka är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska (7 §). Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (8 §).

Den 1 januari 2020 blev Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter svensk lag. I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant urfolk inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk (artikel 30).

Grundskydd

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:72) utgör ett slags grundskydd för nationella minoriteter, som innebär exempelvis följande:

- Kommuner och regioner ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till (3 §).
- Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige (4 §).
- Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt (4 §).
- Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar (5 a §).
- Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Samråd ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande (5 §).

Särskilda rättigheter

Dessutom gäller särskilda rättigheter för finsk-, samisk- och meänkielitalande inom respektive förvaltningsområde (se rubrik nedan: Förvaltningsområden Norrbotten):

- Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet (8 §).
- Förvaltningsmyndigheten är skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på

begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli respektive samiska (8 §).

- Myndigheten ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk (8 §).
- Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten (11 §).
- Förvaltningsmyndigheter får bestämma särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av enskilda som talar finska, meänkieli respektive samiska, samt ha särskilda telefontider (12 §).

Styrdokument i Region Norrbotten:

- Strategisk plan 2023-2025
- Regional utvecklingsstrategi Norrbotten 2030
- Kulturplan för Norrbotten 2023-2026
- Folkhälsostراتيجية 2018-2026
- Strategi för jämställdhet 2018-2023
- Strategi för kompetensförsörjning 2022-2024

Förvaltningsområden i Norrbotten

Ett förvaltningsområde är ett geografiskt område där en har särskilda rättigheter att kommunicera på finska, samiska och/eller meänkieli.

	Finska	Meänkieli	Samiska
Kommuner	Gällivare Kiruna Kalix Haparanda Pajala Övertorneå Luleå	Gällivare Kiruna Kalix Haparanda Pajala Övertorneå Luleå	Gällivare Kiruna Arjeplog Arvidsjaur Jokkmokk Luleå

Ovanstående innebär att Norrbotten som region är förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska.

Information om rättigheter samt enskildas rätt att använda nationella minoritetsspråk

Enligt 3 § i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska kommuner och regioner informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.

Enligt 8 § har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet.

Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli respektive samiska. Myndigheten ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk.

Förvaltningsmyndigheter ska enligt 11 § verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten. ”Att verka för” innebär i detta sammanhang att förvaltningsmyndigheten aktivt ska beakta behovet av personal som behärskar dessa språk och vid behov söka aktivt efter sådan personal¹.

Förvaltningsmyndigheter får enligt lagens 12 § bestämma särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av enskilda som talar finska, meänkieli respektive samiska, samt ha särskilda telefontider.

Mål

Region Norrbotten ska:

- Sträva efter att kunna erbjuda länets medborgare kontakt med regionfinansierade verksamheter på sitt nationella minoritetsspråk, när det efterfrågas och i den mån det är möjligt.
- Regionen ska ha information om minoritetsspråk och minoriteters rättigheter i regionens digitala kanaler och som trycksak, tillgänglig i hälso- och sjukvårdens lokaler.
- Regionen ska inventera språkkunskaperna inom minoritetsspråken bland all personal. Detta för att ha kännedom om befintliga språkkompetenser och att kunna ge så god service som möjligt till patienter, besökare och kunder. Det finns en rutin för språkinventeringen och det är helt frivilligt att lämna ut uppgift om språkkunskap.
- Kvalitetssäkra att all personal senast 2025 har fått information om minoritetsspråklagen. Det ska fortsättningsvis vara en del av introduktionen för all personal.

¹ Från erkännande till egenmakt. Regeringens strategi för de nationella minoriteterna. Regeringens proposition 2008/09:158. Länk: [Från erkännande till egenmakt Prop 2008/09:158 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/prop/2008/09/158)

- Publicera information på hemsidor och i andra kanaler när, var och hur minoritetstalande personer når Region Norrbotten i samband med myndighetsutövning.
- Översätta övergripande information av hemsidor, informationsskrifter och annan kommunikation.
- Säkerställa att hemsida, informationsmaterial och annan kommunikation är inkluderande.
- Sträva efter att ha digital och inkluderande skyltning inom så stor del som möjligt av regionens verksamheter.
- Säkerställa att det finns rutiner hur tolkar och översättare anlitas på de nationella minoritetsspråken.

Aktivitetslista

Här följer de aktiviteter som är vägledande i arbetet:

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Under 2023 ska Region Norrbottens minoritetspolitiska arbete implementeras i ordinarie styrning, verksamhet och regionövergripande styrdokument; Strategisk plan, Regionstyrelsens plan, Strategi för kompetensförsörjning, Kommunikationspolicy och visuell identitet, Regional utvecklingsstrategi och Divisions- och avdelningsplaner	Berörda verksamheter	2023	Samråd
Regelbundet informera all personal om nationella minoriteter och deras rättigheter	Samtliga divisioner, avdelningar och enheter ansvarar för utbildning av egen personal	Löpande	Samråd
Löpande publicera information om minoriteters rättigheter och minoritetsspråk i regionens övergripande kanaler	Kommunikationsavdelningen	Löpande	Samråd
Ta fram trycksak som informerar om minoriteters rättigheter och minoritetsspråk	Kommunikationsavdelningen	2023-2025	Samråd
Löpande översätta övergripande information av hemsidor, informationsskrifter och annan kommunikation kopplat till uppdragen i handlingsplanen	Kommunikationsavdelningen	Löpande	Samråd
Upphandla avtal med översättnings-tjänster kopplat till minoritetsspråken	Kommunikationsavdelningen	2023-2025	Samråd
Information på intranätet om rutin för hur man anlitar tolk och översättare	Kommunikationsavdelningen	Löpande	Samråd

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Säkerställa att information finns på minoritetsspråken på regionens digitala skyltar	Kommunikationsavdelningen i samverkan med respektive division	Löpande	Samråd
Säkerställa att kallelser till hälso- och sjukvård är inkluderande och upplyser om minoriteternas rättigheter	Respektive division	Löpande	Samråd
I samband med rekrytering betrakta kunskaper i ett eller flera minoritetsspråk som meriterande, särskilt om det kan antas att tjänst/befattning kommer att arbeta med minoritetstalande befolkning	HR-avdelningen	Löpande	Samråd
Säkerställ att avsnitt om nationella minoriteter ingår vid introduktion av nyanställda	HR-avdelningen	Löpande	Samråd

Främja språk och kultur

Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken enligt 8 § i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket enligt 14 § i språklagen.

Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt enligt 4 § i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Mål

Region Norrbotten ska:

- Arbeta med utvecklingsinsatserna och Kulturplan för Norrbotten 2023-2026 enligt följande:
 - Möta upp utvecklingen av nationella minoriteter och urfolks kultur genom att skapa förutsättningar för stabila nationella minoritets- och urfolksorganisationer.
 - Utveckla mötesplatser, samverkansformer och forum för dialog för nationella minoriteter och urfolk för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.
 - Skapa förutsättningar för skapande av kultur för barn och unga samt barnpedagogisk verksamhet på nationella minoritetsspråk och samiska.

- Stötta nationella minoriteter och urfolks kulturskapande för utveckling av kulturella uttryck, identiteter och språk.
- Arbeta med språkfrämjande åtgärder i Region Norrbottens verksamheter.
- Sträva efter att översätta viktig information i den mån det är möjligt. Det symboliska värdet ska särskilt beaktas här.
- Arbeta för att det ska finnas tillgång till kvalitativt bra kulturutbud i länet på minoritetsspråken, särskilt för barn och unga.

Aktivitetslista

Här följer de aktiviteter som är vägledande i arbetet:

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Prioritera projekt med anknytning till nationella minoriteters kultur i projektgivning och verksamhetsbidrag utifrån de prioriteringar kulturplanen anger	Kulturenheten	Projektbidrag: två ansökningsomgångar per år Verksamhetsbidrag söks för ett år i taget	Statistik sammanställs varje år Samråd
Etablera ett meänkielinätverk för aktörer på lokal, regional och nationell nivå som arbetar med att främja språket	Kulturenheten	Formerna för nätverket bör finnas på plats under 2023	Samråd
Förstudie: Kultursamlade verksamhet för Tornedalingar, kväner och lantalaiset	Kulturenheten Förstudien görs av Föreningen Norden Norrbotten	Förstudien väntas vara klar augusti 2023	Regionala utvecklingsnämnden Samråd
Översätta Norrbottens kulturplan 2023-2026 till meänkieli, finska och samiska	Kulturenheten	Klart våren 2023	Samråd

Inflytande och samråd

Enligt § 5 i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska förvaltningsmyndigheter ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Samråd ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.

Mål

Region Norrbotten ska:

- Regelbundet ha centrala strukturerade samråd med representanter för nationella minoriteter.
 - Nationella minoriteter representeras av utvalda organisationer.

- Region Norrbotten representeras av regionråd, regiondirektör, stabschef, divisionschefer, hälso- och sjukvårdsdirektör, kommunikationsdirektör, regional utvecklingsdirektör, HR-direktör samt samordnande strateg Regionstab.
- Centrala och strukturerade samråd ska ske inför att regionen ska genomföra stora förändringar, organisationsöversyner, anta strategier och andra styrdokument som kan komma att påverka nationella minoriteter.
- Utveckla dialogformer med barn och unga.
- Ta hänsyn till nationella minoriteter i arbetet med regional utveckling.

Aktivitetslista

Här följer de aktiviteter som är vägledande i arbetet:

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Bjuda in representanter för de nationella minoriteterna till centrala strukturerade samråd två gånger per år eller då särskilt viktiga frågor behöver diskuteras	Regionstab	Två gånger per år	Samråd
Utveckla konceptet <i>Ungt samråd</i> tillsammans med minoriteternas ungdomsorganisationer med syfte att stärka barn och ungas möjlighet till inflytande samt möjligheter att för unga minoriteter får träffa varandra	Kulturenheten tillsammans med Länsungdomsrådet	Ungt samråd möts digitalt regelbundet under året, en fysisk träff per år.	Samråd
Dialog med nationella minoriteter vid revidering av Regionala utvecklingsstrategin.	Avdelningen för regional utveckling	2023-2025	Samråd
Ökad samordning med Norrbottens kommuner och Länsstyrelsen i Norrbotten	Samordnare bjuder in organisationerna till samråd	2023-2025	Samråd

Statsbidraget

Region Norrbotten beviljas årligen ett statsbidrag på 250 000 kr för merkostnader för sitt arbete med lagen om nationella minoriteter och deras språk. Tolktjänster ingår inte i de åtgärder som pengarna är tänkta att användas till.

Mål

Region Norrbotten ska:

- Använda statsbidragen till nya projekt och insatser såsom till exempel samråd och dialog, kartläggning, organisationsöversyn och förändringar, synliggörande av nationella minoriteter och språk, information och över-sättning, kultur- och språkinsatser.

Aktivitetslista

Här följer de aktiviteter som är vägledande i arbetet:

Aktivitet	Ansvarig	Tid	Rapportering
Region Norrbotten ska i början på varje verksamhetsår redogöra för tidigare års användning av statsbidraget samt presentera en plan för arbete under pågående verksamhetsår.	Avdelningen för Regional utveckling	Årligen	Samråd

Uppföljning

Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget har ett gemensamt nationellt uppdrag att samordna de minoritetspolitiska målen, följa upp hur minoritetspolitiken genomförs, redovisa hur lagen följs, synliggöra de nationella minoriteterna och sprida kunskap om deras rättigheter samt fördela statsbidrag.

Region Norrbotten ska varje år redovisa vad statsbidraget använts till föregående år samt på vilket sätt den nya lagens intentioner har genomförts.

Handlingsplanen utvärderas och följs upp årligen och presenteras i de centrala samråden.